

BEŞİNCİ SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN ALTERNATİF ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Kâmuran ADANALI
Sınıf Öğretmeni
Adana Göztepe İlköğretim Okulu
kadanali01@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY
Ç.Ü. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
adoganay@cu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinin ölçme-değerlendirme sürecinde hangi ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin kullanıldığını ve bu ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygulanırken karşılaşılan sorunların neler olduğunu belirlemektir. Araştırmaya ilköğretim beşinci sınıfı okutan 206 öğretmen ve ilköğretim beşinci sınıfta okuyan 547 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Alternatif Ölçme-Değerlendirme Etkinlikleri Öğretmen Ve Öğrenci Anketi" ile sosyal bilgiler öğretiminde alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri öğretmen ve öğrenci görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, sosyal bilgiler dersinde alternatif değerlendirme yöntemleriyle geleneksel yöntemler birlikte kullanılmakla birlikte geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerine daha çok yönelindiği görülmüştür. Araştırmada ayrıca, alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygulanırken zamanın yetersiz kalması, çevre ve okul olanaklarının yöntemler için uygun olmaması, proje ve performans görevleriyle ilgili öğrenci algılamalarında yaşanan sorunlar, araç-gereç ve materyal eksiklikleri, ailelerdeki bilgi ve ilgi eksiklikleri gibi alt yapının hazırlanmamasından kaynaklı sorunlar hem öğretmenler hem de öğrenciler için karşılaşılan güçlükler olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler programı, alternatif ölçme-değerlendirme, otantik değerlendirme, performans değerlendirme

THE EVALUATION OF ALTERNATIVE ASSESSMENT PRACTICES IN FIFTH GRADE SOCIAL STUDIES INSTRUCTION

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the measurement and evaluation activities and the problems that teachers face during measurement-evaluation process in the fifth grade social studies instruction. The sample of the study consisted of 547 fifth grade students and 206 fifth grade teachers. The data was collected by using "Alternative Measurement and Evaluation Questionnaire" which was developed by the researchers

---

* Bu makale Yard. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY danışmanlığında yapılan yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.

for both the teachers and the students. In addition, semi-structured interviews with both selected teachers and students were executed. Findings indicated that fifth grade teachers tended to use both alternative and traditional measurement and evaluation tools in the social studies. However, they declared that traditional measurement and evaluation methods have been used more than alternative methods. Moreover, results showed that shortage of time, unappropriate school environment and opportunities, equipment and material deficiencies, lack of family interest were among the problems have been encountered for teachers and students.

Key Words: *Social studies curriculum, alternative measurement and evaluation, authentic assessment, performance assessment.*

1. Giriş

Eğitim, eğitim bilimleri alanında yapılan araştırma bulgularından ve toplumdaki değişimlerden etkilenen bir sistemdir. Eğitim programları bu değişim sürecinde, yeni yetişen kuşağın davranışlarının ve toplum içindeki yerlerinin belirlenmesinde önemli bir role sahiptir. Bu programlarda yenilikler gerektiren bilgi çağının yaşandığı günümüzde, eğitim sistemimizde temel amaç, öğrencilerimize mevcut bilgileri aktarmaktan çok bilgiye ulaşma becerilerini kazandırmak olmalıdır ve bu ise üst düzey zihinsel süreç becerileriyle oluşur (Bağcı, 2003). Bilindiği gibi 1968 programı günümüzde köklü değişikliklere uğramış, 2005 yılından itibaren ilköğretim okullarında yeni bir anlayışla öğretim programları hazırlanmıştır. Bu öğretim programlarının temeli yapılandırmacı, öğrenci-merkezli, çoklu zeka anlayışını benimseyen bir eğitime dayanmaktadır.

Öğrenci-merkezli eğitim kavramı günümüzde; toplumsal bir varlık olarak öğrencinin ihtiyacı olana sahip olabilmesi için; öğrencinin ilgisinden, yaşantısından yola çıkan; öğrencinin kendi deneyimi yoluyla bilgiye ulaşabilmesini, bilgiyi kavramasını ve kullanmasını sağlamak amacıyla öğrencinin koşullarını (fizyolojik, psikolojik, zihinsel, cinsel, kültürel özelliklerini) göz önünde tutmayı ilke edinen eğitim-öğretim yaklaşımını ifade etmektedir (Türer, 2005). Yapılandırmacı yaklaşımda ise amaç, kişinin bilgiyi özümsemede aktif rol alarak onu kendi zihinsel şemalarında yerli yerine oturabilmesidir. (Özden, 2003). Özünde öğrenci merkezli bir yaklaşım olan Çoklu Zeka Kuramı, bireylerin farklı zeka özelliklerine sahip olduğu bilinci ile eğitim ortamını bu farklı zeka anlayışlarına işaret edecek şekilde düzenlenmesini ve uygulamalar yapılmasını gerektirmektedir. Çağdaş eğitim anlayışında bireyin yapabildiklerine odaklanmak gerekmektedir. Çünkü her bir bireyin yetiştiği çevre ve çevrenin önem verdiği alan farklıdır (Bümen, 2002). Bu çevresel özelliklerin doğurduğu kişisel farklılıklar eğitimin uygulanış biçiminin değiştirilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Yeni öğretim programlarında yapılan değişiklikler içinde ölçme ve değerlendirme boyutunda da, yapılandırmacı anlayış çerçevesinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Alternatif değerlendirme; çoktan seçmeli, zamanlamalı, birkaç sınıf değerlendirmeleri ve çoğu standart testleri niteleyen bir deneme yaklaşımından farklı olan değerlendirmelerdir (Marzano, Pickering ve McTighe, 1993; Akt; Zimbicki, 2007). Alternatif değerlendirmede amaç öğrencilerin bilişsel, devinimsel, duyuşsal alanlardaki bilgi ve becerilerini farklı yollarla ortaya çıkarmaktır. Bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel alandaki sahip olduğu kapasite ve bu kapasiteyi göstermesi onun performansını sergiler. Elharrar (2006)'a göre alternatif ölçme ve değerlendirmeler genellikle iki bölümden oluşur: Tanımlanmış açık bir görev ve öğrenci performans ya da ürünlerine değer biçmek için belirgin bir ölçüt listesi.

Alternatif değerlendirmenin anlamında bazı farklı bakış açıları vardır. Çepni (2007)' ye göre, alternatif değerlendirme kavramı, geleneksel değerlendirmelerde kullanılmayan ölçme araçlarının dışında kalan araçları tanımlamak için kullanılırken; otantik (özgün) değerlendirme, okulda öğrenilen bilgi (okul bilgisi) ile gerçek dünyadaki olaylar (daha çok günlük hayat) arasında bir ilişki kurulması ve bununla ilgili uygulamaların yapılmasına yönelik çalışmaları tanımlamak için kullanılır. Bıçak (2008), alternatif değerlendirmenin genellikle standartlaştırılmış başarı testleri ve çoktan seçmeli formatlara karşıt değerlendirme süreçlerine işaret ettiğini, otantik değerlendirmenin ise yapılan öğrenmelerin gerçek hayat durumları ile ilişkilendirilmesi becerilerinin değerlendirilmesini kapsadığını belirtmiştir. Warman (2002) ise, otantik değerlendirmenin niçin ve nasıllarını anlamak için alternatif değerlendirme ailesinin bütünü ele almanın yararlı olacağını belirtmiştir.

Alternatif değerlendirme performans değerlendirme ve otantik değerlendirmenin ikisini de içeren bir şemsiye terimi gibi görülmektedir (Gardner, 1992; CRESST, 1993; Wiggins, 1993; Akt; Elharrar, 2006). Performans değerlendirmeleri, öğrencilerin bilgi ve deneyimlerini birlikte gösterdikleri test teknikleridir (Szymanski Sunal ve Haas, 2005). Otantik değerlendirme ise, alternatif değerlendirme başlığı altında ele alınan ve alternatif değerlendirme yöntemlerinden ayrılmayan değerlendirme yöntemlerini içerir. Otantik değerlendirme, gerekli bilgi ve becerilerin anlamlı uygulamalarını gösteren, öğrencilerin gerçek yaşantısındaki görevlerini icra ettikleri bir değerlendirme biçimidir (Mueller, 2005). Otantik değerlendirmede önemli olan bireyin otantik yani gerçek yaşam durumlarıyla karşılaştırılmasıdır. Svinicki (2004)'nin dediği gibi otantik değerlendirme, gerçek dünya performanslarını mümkün olduğu kadar yakından takip ya da kopya eden öğrenci aktivitelerine dayanmaktadır.

Yapılan literatür taramasına göre alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri; Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Yapılandırılmış Grid, Kelime İlişkilendirme, Rubrikler (Dereceli Puanlama Anahtarı), Portfolyo (Ürün Dosyası), Proje, Performans Ödevleri, Görüşme Tekniği, Kavram Haritaları, Öğrenci Değerlendirmeleri (Öz Değerlendirme, Akran Değerlendirmesi, Grup değerlendirmesi), Gözlem, Sözlü Sunum, Balık Kılıcı Tekniği, Sergiler, Gösteriler, Yazılı Değerlendirmeler (İnci, 2002, Yurdabakan, 2004; Bahar, Nartgün, Durmuş ve Bıçak, 2006; Karagöz, Tekerek, Kaya, Azer, Alıç, Yılbat

ve diğerleri, 2006; Tunç, Karademir, Agalday, Merdeşe, Talo, Koçakoğlu ve Kaya 2007; Zimbicki, 2007) olarak sıralanabilir.

Ülkemizde 2005 yılında uygulamaya konulan yeni ilköğretim programları yapılandırmacı bir anlayışla hazırlanmıştır. Bu anlayışın gereği olarak hem öğrenme-öğretme etkinliklerinin hem de ölçme-değerlendirme etkinliklerinin otantik bir yapıda olması gerekmektedir. Bu anlayışla hazırlanan programlardan biri olarak sosyal bilgiler programı da bu özellikleri taşımaktadır.

Sosyal bilgiler programının, bireyin kazanması beklenen yaratıcılık, eleştirel düşünme, sorgulama, girişimcilik, problem çözme, doğru karar verme gibi temel becerilerin kazandırılmasının yanında; zaman ve kronolojiyi algılama, dünyadaki değişimin farkında olma, kanıt kullanma gibi tarihsel becerilerle mekân algılama ve sürekliliğin özünü anlama, gözlem yapma gibi becerilerin geliştirilmesi adına eğitime büyük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (MEB, 2006). “Sosyal bilgiler dersinde öğretmenler, öğrencilerin sosyal bilgilerle ilgili kazanımlar, kavramlar ve becerilerle ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, eksikliklerini belirlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici rol oynar. Öğrencilerin gelişmesi ve öğrenmesiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendisini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder” (Baysal, 2006, s.645).

Sosyal bilgiler programının benimsediği ölçme ve değerlendirme, tamamıyla alternatif değerlendirme yaklaşımına dayanmaktadır. Bu yaklaşım gereğince de sosyal bilgiler dersinde değerlendirme öğrencilerin tüm yeteneklerine, özellikle de her öğrencinin farklı özelliklere sahip olduğu düşünülerek, ve öğrenme sürecinin inceliklerine, sınıf ve okul olanaklarına uygun araçlarla yapılmalıdır.

Dünyada ve ülkemizde eğitimde değerlendirme adına önemli araştırmalar ve değişiklikler yapılmaktadır. Ülkemizde eğitim alanında yapılan değişimlerin en önemlisi, değerlendirme süreci ve uygulamaları üzerine olmuştur.

Yabancı ülkelerde ve Türkiye’de yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde; alternatif ölçme ve değerlendirme uygulamalarının öğrencilerin gelişimi ve başarıları üzerinde olumlu etkiler yaptığı (Baki ve Birgin, 2004; Öztürk, Tuncel ve Kop, 2005; Yanpar, 2005; Tuncel ve Öztürk, 2006; Köksal, Koray, Özsoy, Bağçe ve Koray, 2006; Karakuş, 2006; Yelken, 2006; Çetin, 2007; Güvenç ve Açıkgöz, 2007), ancak öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarıyla ilgili yetersiz algılarının olması nedeniyle eğitime ihtiyaç duydukları (Daniel ve King, 1998; Çakan, 2004; Aydın, 2005; Yiğit ve Bak, 2005; Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005; Yaşar ve diğerleri, 2005; Parmaksız ve Yanpar, 2006; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Zimbicki, 2007), okulların fiziki olanaklarının, araç gereç ve materyal eksikliklerinin olması, bazı sorunların yaşanması nedeniyle etkili olarak uygulanmadığı (Pratt, 2005; Yiğit ve Bak, 2005; Gözütok ve diğerleri, 2005; Yaşar ve diğerleri, 2005; Selvi, 2006; Mala ve Gürbüz Türk, 2006; Aykaç ve Başar, 2006;

Yücel, Karaman, Batur, Başer ve Karataş, 2006; Çınar ve diğerleri, 2006; Büyüköztürk ve diğerleri, 2006; Parmaksız ve Yanpar, 2006; Batdal, 2006; Ersoy, 2007; Aykaç, 2007) ortaya çıkmıştır ve bu nedenle de daha çok geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini uyguladıkları (Çakan, 2004; Aydın, 2005; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Erdemir, 2007) belirlenmiştir. Araştırmalarda ayrıca, bu sorunlara ilişkin görüşler değerlendirildiğinde; öğrenci etkinlikleri gerçekleştirme ve paylaşım için zamanın yetersiz kaldığı, değerlendirme araçlarının fazla ve karmaşık olduğu (Selvi 2006), kalabalık sınıflara uygun olmaması (Pratt, 2005; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007) uygulama sırasında kullanılan materyal sayısının fazla olması, öğrencilerin kullanılan uygulama çalışmalarını taşımaları, zaman zaman öğrencilerin harcama yapmaları, sınıf içi yapılacak çalışmalar için yeterli zamanın olmaması (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007) gibi sorunların olduğu belirlenmiştir. Ayrıca benzer şekilde, yapılan uygulamalar ve öğrencileri için tutulan form sayısının fazla olması, her ders ve etkinlik için çok sayıda değerlendirme formunun olması, sınıflar kalabalık olduğu için öğrenci çalışmalarını takip etmenin sıkıntı yaratması, yorum gücünden yoksun olan öğrencilerin aktif öğrencilere uyum sağlamada sıkıntı yaşamalarının (Yücel ve diğerleri, 2006) önemli sorunlar arasında olduğu gözlenmiştir. Aykaç ve Başar'ın (2006) yaptıkları araştırmada, programın aceleye getirildiği, gerekli ortam ve koşulların hazırlanmadığı ve bu nedenle de aktif öğretim yöntemlerinin kullanılması, öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması ve öğrencilerin öğretim sürecinde istenen düzeyde etkin olmalarının zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yeni programın öğretmene daha fazla yük getirdiği, programın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okullardaki gerekli alt yapı ve olanakların yetersiz olduğu, özellikle öğretmenlerde gerekli materyallerin sağlanamayacağı endişesi, sınıfların fiziki yapısının uygun olmaması, okulların donanım eksikliği bulunduğu (Çınar, Teyfur ve Teyfur, 2006) araştırmalardan ortaya çıkan diğer önemli sorunlar arasındadır. El yazısının zorluğunu, ders kitaplarındaki bilgilerin yetersizliği ve programın sınav sistemine (Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı-OKS) uygun olmaması (Ersoy, 2007), öğretmenlerin planlama, uygulama ve materyal hazırlamada bilgi eksikliklerinin olduğu, gerekli eğitimin verilmediği, öğrencilerini bireysel değerlendirmede sorunlar yaşanması (Yiğit ve Bak, 2005) gibi olumsuzluklar ortaya çıkan diğer bulgular arasındadır. Aydın (2005) tarafından yapılan araştırmada da, öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirmeye yönelik yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle bu ölçme ve değerlendirme yöntemlerine anlamlı olarak yer veremedikleri ve bunları uygulayamadıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırmalardan bazıları öğretmenlerin öğrencilerini tanımada ve başarı düzeylerini belirlemede daha çok geleneksel yöntemleri tercih ettiklerini ve bu yöntemlerde kendilerini daha yeterli gördüklerini (Çakan, 2004; Parmaksız ve Yanpar, 2006), hiç kullanmadıkları yöntemler arasında öncelikle öğrencilerin kendilerini değerlendirmeye yönelik yöntemler olduğunu (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007) ortaya koyarken; Zhang ve Burry-Stock (2003)'ün ABD'de ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleriyle yaptığı araştırmada ise, öğretmenlerin üst kademelere çıktıkça yani ilköğretimden ortaöğretime yükseldikçe yazılı yoklama, çoktan seçmeli maddeler, kısa cevaplı sorular ve doğru-yanlış gibi objektif testleri daha çok

kullandıkları, ilköğretim öğretmenlerinin ise performansa dayalı değerlendirmelere daha çok yer verdiklerini bulmuştur.

Bilindiği gibi eğitimi oluşturan en önemli halkalardan biri ölçme ve değerlendirmedir (Kutlu, 2003). Yeni programlarla getirilen yeni ölçme-değerlendirme anlayışının uygulamada nasıl işlediğinin ve uygulamada sorunların ortaya çıkıp çıkmadığının bir değerlendirmesini yapmak gerekmektedir. İşte bu nedenle programın bir parçası olan değerlendirme aşamasının uygulanmasında öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin görüşlerinin neler olduğunun araştırılmasına gereksinim duyulmaktadır. Yeni bir uygulama olan alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde ne kadar uygulayabildiklerinin, uygularken sorunlarla karşılaşmış ve karşılaşmadıklarının, öğrenciler üzerindeki olumlu veya olumsuz etkilerinin ortaya çıkarılması araştırılması gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Kısaca öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini ne kadar uygulayabildiklerini ortaya çıkarma ve bu konuda alınması gereken önlemleri belirleyebilme açısından bu araştırma önem arz etmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim beşinci sınıf öğretmen ve öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak, sosyal bilgiler dersi değerlendirme sürecinde alternatif değerlendirme etkinliklerinin kullanım düzeyini ve bu konuda ortaya çıkan sorunları ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde, öğrencilerin gelişimlerini ve yaptıkları çalışmaları ölçmek için hangi değerlendirme etkinliklerinin kullanıldığına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler dersinde alternatif değerlendirme etkinlikleri uygulanırken karşılaşılan sorun ya da güçlüklerin neler olduğuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

Araştırmada, sosyal bilgiler dersinde kullanılan alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri ile bu etkinliklerin uygulanmasında ortaya çıkan sorunları belirlemeye yönelik olarak betimsel araştırma modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Ancak, nicel yöntemin yanı sıra nitel bir veri toplama yolu olan görüşme yoluyla da veriler toplanmıştır. Bu nedenle araştırma nitel destekli nicel ağırlıklı karışık bir araştırma deseni de sayılabilir.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırma 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez ilçelerinden Seyhan ve Yüreğir'deki ilçe merkezi, merkeze bağlı mahalle, belde ve köy ilköğretim okullarında yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini olarak, Seyhan ve Yüreğir ilçelerindeki merkezi, merkeze bağlı mahalle, belde ve köy ilköğretim okullarından oransız küme

örnekleme yöntemi ile merkezden 91, merkeze bağlı mahallelerden 92, merkeze bağlı beldelerden 13 ve merkeze bağlı köylerden 2 okul belirlenmiştir. Bu okullardaki tüm beşinci sınıf öğretmenleri örnekleme dahil edilmiştir. Merkezi, merkeze bağlı mahalle, merkeze bağlı belde ve merkeze bağlı köy okullarındaki beşinci sınıfların çok olması nedeniyle bu okullardan yansız olarak 20 okul belirlenmiş ve bu okullardaki beşinci sınıf öğrencileri örnekleme alınmıştır. Dolayısıyla 206 öğretmen ve 547 öğrenci olmak üzere toplam 753 kişi örnekleme oluşturmuş ve bu kişilere anket uygulanmıştır. Anket uygulaması sırasında görüşmeye katılıp katılmayacakları öğretmenlere sorulmuş ve görüşmeye gönüllü olan öğretmenler arasından yansız olarak 20 öğretmen belirlenmiştir. Görüşme için seçilen öğretmenlerin sınıflarından izin alınarak ancak bir okuldan birer ya da ikişer öğrenci seçilmiştir. Seçilen 21 öğrenciyle görüşme yapılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla anket ve görüşme yöntemleri tercih edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Öğretmen ve Öğrenci Anketi: Sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin uygulanabilirliğini belirlemek için öğretmen ve öğrenciye olmak üzere iki ayrı form hazırlanmıştır. Anketi hazırlamak için önce araştırmanın amacı doğrultusunda ve literatür taramasından da yararlanılarak danışman görüşü alınarak sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan sorular incelenmesi açısından Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programı ve Öğretimi Anabilim Dalı'nda çalışan öğretim görevlilerinin uzman görüşüne sunulmuştur. Elde edilen dönütler doğrultusunda yeniden düzeltilerek 10 öğretmen ve 25 öğrenciyle pilot uygulaması yapılmıştır. Gelen dönütler doğrultusunda ankete son şekli verilmiştir. Öğretmenlere 5'li, öğrencilere 3'ü likert tipi anket uygulanmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Öğretmen ve Öğrenci Görüşme Formu: Bu araştırmada araştırma amaçlarına uygun olduğu düşünülerek yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşme soruları araştırma amaçlar ve anketteki sorular dikkate alınarak danışmanın denetiminde hazırlanmıştır. Uzman görüşü almak amacıyla öğretim görevlilerine inceletilmiştir. Alınan dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, 10 öğretmen ve 10 öğrenciyle pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulamasından gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve asıl görüşme formu hazırlanmıştır. Öğretmen görüşme formunda anket sorularıyla paralel toplam 14 soru, öğrenci görüşme formunda ise 9 soru bulunmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Anket verileri SPSS 11.5 ile analiz edilmiştir. Anketler ile elde edilen yanıtların frekans, yüzde, standart sapma ve aritmetik ortalamaları alınmış, araştırma soruları

kapsamında analiz edilen her soru ve elde edilen verilerle alt amaçlar doğrultusunda tablolar oluşturulmuştur.

Görüşmeler sonunda elde edilen yanıtlar ise önce sınıflandırılmış, alt amaçlar doğrultusunda gruplandırılarak transkripti çıkarılmıştır. Sonra görüşmelerden elde edilen veriler doküman haline getirilerek içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Oluşturulan betimsel çerçeveden yararlanılarak analiz sonuçları kategorilere ayrılmış ve frekansları belirlenmiştir. Daha sonra kategoriler ve frekanslar dahilinde veriler tablolaştırılmıştır. Görüşme verileri ile anket verileri, alt amaçlarda belirtilen alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının ve uygulanabilirliğine ilişkin bilgiler dikkate alınarak karşılaştırılmış ve gerekli açıklamalarda bulunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda öğretmen ve öğrencilerle yapılan anket ve görüşmelerden elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

3.1. Alternatif Değerlendirme Etkinliklerine Yönelik Öğretmen ve Öğrencilere Uygulanan Anket Verilerinden Elde Edilen Bulgular

Burada öğretmen ve öğrencilere uygulanan anket verilerinden elde edilen bulgular sunulmuştur.

3.1.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Öğretmen ve Öğrencilerin En Çok ve En Az Katıldıkları Görüşler

Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin en çok ve en az kullandıkları ilk beş ölçme ve değerlendirme etkinlikleri Tablo 1’de sunulmuştur. Bu tablodaki veriler öğretmenlerde “1 Kullanmıyorum ile 5 Her Zaman Kullanıyorum” a uzanan beşli dereceleme ile; öğrenci görüşleri ise “1 Hiç Uygulamıyor ile 3 Her Zaman Uyguluyor” a uzanan 3’lü dereceleme ölçeği ile değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen ve Öğrenci Görüşüne Göre Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde En Çok ve En Az Kullandıkları Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin İlk Beş Maddenin Aritmetik Ortalamaları

En Çok Kullanılan Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri			
Öğretmen Görüşleri	— X	Öğrenci Görüşleri	— X
Çoktan Seçmeli Sorular	4.31	Performans Görevi	2.76
Eşleştirmeli Sorular	4.19	Çoktan Seçmeli Sorular	2.72
Kısa Cevaplı Sorular	4.14	Diğer	2.69
Yazılı Yoklama	4.13	Proje	2.66
Diğer	4.10	Ürün Dosyası	2.64

En Az Kullanılan Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri			
Öğretmen Görüşleri	— X	Öğrenci Görüşleri	— X
Kavram Haritaları	3.45	Kontrol Listesi	2.39
Öz Değerlendirme	3.34	Sözlü Sunum	2.35
Grup Değerlendirmesi	3.20	Kavram Haritaları	2.33
Kontrol Listesi	3.06	Görüşme	2.31
Akran Değerlendirme	2.96	Akran Değerlendirme	2.13

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin en çok kullandıkları ölçme ve değerlendirme etkinliği öğretmen görüşüne göre, 4.31 aritmetik ortalaması ile “çoktan seçmeli sorular” etkinliği olurken; öğrenci görüşüne göre, 2.76 aritmetik ortalaması ile “performans görevi” etkinliği olmuştur. Bununla birlikte öğretmenlerin en az uyguladıkları ölçme ve değerlendirme etkinliği öğretmen görüşüne göre, 2.96 aritmetik ortalaması ile, öğrenci görüşüne göre ise 2.13 aritmetik ortalaması ile “akran değerlendirmesi” tekniği olmuştur. Burada öğretmen ve öğrencilerin en fazla katıldıkları ilk 5 seçenek göz önünde bulundurulduğunda, öğretmen ve öğrenci görüşüne göre “çoktan seçmeli test” tekniğinin en fazla kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre en az kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemi de “akran değerlendirmesi” dir.

3.1.2. Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Uygulanırken Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğretmen ve Öğrencilerin En Fazla ve En Az Katıldıkları Görüşler

Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine yönelik olarak sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en çok ve en az karşılaşılan güçlüklerle ilişkin ilk beş maddesi incelenerek analiz edilmiş ve Tablo 2’de sunulmuştur. Bu tabloda öğretmen görüşlerine ilişkin veriler “**1 Hiç Karşılaşmıyorum ile 5 Her Zaman Karşılaşıyorum**” a uzanan 5’li bir dereceleme ölçeği ile sunulurken, öğrenci görüşlerine ilişkin veriler de “**1 Hiç Karşılaşmıyoruz ile 3 Her Zaman Karşılaşıyoruz**” a uzanan 3’lü bir dereceleme ölçeği ile sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen ve Öğrenci Görüşüne Göre Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Uygulanırken En Çok ve En Az Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin İlk Beş Maddenin Aritmetik Ortalamaları

En Çok Karşılaşılan Sorunlar			
Öğretmen Görüşleri	— X	Öğrenci Görüşleri	— X
Diğer	4.67	Değerlendirme etkinlikleri yaparken ders saati yetmiyor.	2.11
Öğretmenlerin kırtasiye yükünün artması	4.29	Araştırmalar için okulumuzda internet imkanı bulunmamaktadır.	2.09
Değerlendirme formlarının çok olması	4.27	Okul dışında arkadaşlarımızla bir araya gelemiyoruz.	1.87

Öğrencilerin çalışma amaçlı okul dışında toplanamaları	3.98	Etkinlikleri yaparken çok fazla zaman harcıyoruz.	1.82
Değerlendirme formlarının öğrencilerce anlaşılabilmesi	3.79	Değerlendirme formlarını doldururken birbirimize bakıyoruz.	1.76
En Az Karşılaşılan Sorunlar			
Öğretmen Görüşleri	$\bar{X}$	Öğrenci Görüşleri	$\bar{X}$
Öğretmenlerin alternatif değerlendirme hakkında yeterli bilgilerinin olmamaları	2.62	Öğretmenimiz çok fazla değerlendirme formu dağıttığı için yapmaktan sıkılıyor.	1.56
Okul çevresinde internet ihtiyacını karşılayacak olanakların olmaması	2.61	Sınıfta seviye farkı olduğu için öğretmenimiz değerlendirme etkinliklerini uygulayamıyor.	1.56
Değerlendirme etkinliklerinin öğretmen tarafından yeterince anlaşılabilmesi	2.56	Sınıfımızdaki dolap değerlendirme formlarını koymak için yetersiz kalıyor.	1.55
Öğretmen kılavuz kitaplarının açık ve net olarak anlaşılabilmesi	2.54	Sınıf çok kalabalık olduğundan öğretmenimiz değerlendirme etkinliklerini uygulayamıyor.	1.45
Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim kopukluğu	2.38	Öğretmenimiz değerlendirme etkinlikleri hakkında yeteri kadar bilgiye sahip değildir.	1.41

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmen görüşüne göre alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en çok karşılaşılan güçlük 4.67 aritmetik ortalaması ile “diğer” seçeneğidir. Bu seçenekte 1 öğretmen kılavuz kitaplarında konu ile ilgili açıklamaların olmaması, 1 öğretmen ulusal değer yargılarına uygun olmaması, 1 öğretmen de bölge ve çevre farklılıklarına göre hazırlanmış olmaması şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğrenci görüşüne göre alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en çok karşılaşılan güçlük 2.11 aritmetik ortalaması ile “Değerlendirme etkinlikleri yaparken ders saati yetmiyor.” seçeneği olmuştur. Bununla birlikte öğretmen görüşüne göre, alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en az karşılaşılan güçlük 2.38 aritmetik ortalaması ile “öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim kopukluğu” olurken; öğrenci görüşüne göre, alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en az karşılaşılan güçlük 1.41 aritmetik ortalaması ile “Öğretmenimiz değerlendirme etkinlikleri hakkında yeteri kadar bilgiye sahip değildir.” seçeneği olmuştur.

3.2. Alternatif Ölçme-Değerlendirme Etkinliklerine Yönelik Öğretmen ve Öğrencilerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Burada öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeden elde edilen bilgiler sunulmuştur.

3.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Öğretmen ve Öğrencilerin En Çok ve En Az Katıldıkları Görüşler

Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine yönelik olarak öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde en çok ve en az kullandıkları ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin ilk beş maddesi incelenerek analiz edilmiş ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin en çok kullandıkları ölçme ve değerlendirme yöntemleri; proje (19 öğretmen), performans görevi (18 öğretmen), öz değerlendirme (15 öğretmen), çoktan seçmeli sorular (14 öğretmen) ve klasik sorular (14 öğretmen)'dir. Öğrenci görüşüne göre ise öğretmenler en çok; proje (21 öğrenci), performans ödevi (21 öğrenci), öz-değerlendirme (20 öğrenci), akran değerlendirme (17 öğrenci) ve grup değerlendirme (17 öğrenci) yöntemlerini kullanmaktadırlar. Bu verilere göre öğretmen ve öğrencilerin görüşleri arasında tutarlılık vardır. Gerek öğretmen görüşüne göre gerekse öğrenci görüşüne göre öğretmenler en çok proje ve performans görevlerini kullanmaktadırlar.

Tablo 3. Öğretmen ve Öğrenci Görüşüne Göre Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde En Çok ve En Az Kullandıkları Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin İlk Beş Maddenin Frekans Dağılım Tablosu

En Çok Kullanılan Değerlendirme Etkinlikleri			
Öğretmen Görüşleri	f	Öğrenci Görüşleri	f
Proje	19	Proje	21
Performans görevi	18	Performans görevi	21
Öz değerlendirme	15	Öz değerlendirme	20
Çoktan Seçmeli Sorular	14	Akran değerlendirme	17
Klasik sorular	14	Grup değerlendirmesi	17
En Az Kullanılan Değerlendirme Etkinlikleri			
Öğretmen Görüşleri	f	Öğrenci Görüşleri	f
Tartışma	1	Ünite-konu sonu değerlendirmeleri	1
Uzun cevaplı sorular	1	Kontrol listesi	1
Beyin fırtınası	1	Araştırma ödevleri	1
Sözlü	1	Tartışma	1
Gezi	1	Sınıf içi performans	1

Tablo 3'te de belirtildiği gibi öğretmenler (1'er öğretmen) en az; tartışma, uzun cevaplı sorular, beyin fırtınası, sözlü ve gezi yöntemlerini kullandıklarını; öğrenciler (1'er öğrenci) ise öğretmenlerinin en az; ünite-konu sonu değerlendirmesi, kontrol listesi, araştırma ödevleri, tartışma ve sınıf içi performans görevlerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Bununla ilgili olarak öğretmen (öğretmen 18); "Konu sonu değerlendirmeleri, proje ödevleri, performans görevleri, ünite soruları, öz-değerlendirme, akran değerlendirme, veli görüşmeleri, grup çalışmaları, görüşme, sunu, gözlem, yazılı ama yorum sorusunu daha çok soruyorum, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, doğru-yanlış, eşleştirmeli tekniklerini kullanıyorum" diyerek kullandığı ölçme ve değerlendirme yöntemlerini belirtirken; bir öğrenci (15); "Kendi hazırladığı soruları, kitaptaki

soruları cevaplıyoruz. Proje, performans ödevi veriyor ve bunları biz kendimiz seçiyoruz. Öz değerlendirme, akran değerlendirme, grup değerlendirmesi yapıyoruz. Yazılarda çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, doğru-yanlış, eşleştirmeli sorular soruyor.” diyerek görüşünü belirtmiştir.

3.2.2. Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Uygulanırken Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Öğretmen ve Öğrencilerin En Fazla ve En Az Katıldıkları Görüşler

Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine göre, sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en çok ve en az karşılaşılan güçlüklerle ilişkin ilk beş tema incelenerek analiz edilmiş ve Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen ve Öğrenci Görüşüne Göre Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Uygulanırken En Çok ve En Az Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin İlk Beş Temanın Frekans Dağılım Tablosu

En Çok Karşılaşılan Sorunlar			
Öğretmen Görüşleri	f	Öğrenci Görüşleri	f
Aileler bilgisiz ve bilinçsizler.	16	Arkadaşlar arası kırgınlık ve kıskançlıklar oluşuyor.	10
Okul bilgisayarından öğrenciler yararlanamıyorlar.	13	Grup çalışmalarında görev ve sorumluluklar yerine getirilmiyor.	8
Okul ders araç-gereç ve materyal gibi olanaklar yetersiz kalıyor.	13	Grup ödevleri için toplanamıyoruz.	7
Okuldaki internetten öğrenciler yararlanamıyorlar.	13	Araştırma ödevlerinde bilgiye ulaşamıyoruz.	6
Sınıf dolabı yetersiz kalıyor.	12	Okul bilgisayarlarından yararlanamıyoruz.	5
En Az Karşılaşılan Sorunlar			
Öğretmen Görüşleri	f	Öğrenci Görüşleri	f
Değerlendirme etkinlikleri çok olduğu için çocuk yoruluyor.	1	Çok fazla değerlendirme etkinliği olduğu için sıkılıyor.	1
Sınıfımızın büyüklüğü yetersiz kalıyor.	1	Zamanımız yetersiz kalıyor.	1
Okul idaresi ilgisiz kalıyor.	1	Bazı arkadaşlar internet çıktılarını olduğu gibi veriyor.	1
Çok fazla kağıt israfı oluyor.	1	Ödev sunularını ezberleyerek yapıyoruz.	1
Görüşme ödevlerinde yetkili kişiler öğrencilere yardımcı olmadılar.	1	Ailelerimiz maddi yönden sorun çıkartıyor.	1

Tablo 4 incelendiğinde, alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygulanırken öğretmenler en çok; aileler bilgisiz ve bilinçsizler (16 öğretmen), okul bilgisayarından öğrenciler yararlanamıyorlar (13 öğretmen), okul ders araç-gereç ve materyal gibi olanaklar yetersiz kalıyor (13 öğretmen), okuldaki internette öğrenciler yararlanamıyorlar (13 öğretmen) ve sınıf dolabı yetersiz kalıyor (12 öğretmen) sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtirken; öğrenciler ise, arkadaşlar arası kırgınlık ve kıskançlıklar oluşuyor (10 öğrenci), grup çalışmalarında görev ve sorumluluklar yerine getirilmiyor (8 öğrenci), grup ödevleri için toplanamıyoruz (7 öğrenci), araştırma ödevlerinde bilgiye ulaşamıyoruz (6 öğrenci) ve okul bilgisayarlarından yararlanamıyoruz (5 öğrenci) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Tablodan anlaşıldığı gibi öğretmenlere göre en çok karşılaşılan güçlük ailelerin ilgisiz ve bilinçsiz olmaları iken; öğrencilere göre en çok karşılaşılan güçlük de arkadaşları arasında kıskançlıkların ve kırgınlıkların oluşmasıdır.

Alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygulanırken en az karşılaşılan güçlükler yönelik öğretmenler (1'er öğretmen); değerlendirme etkinlikleri çok olduğu için çocuk yoruluyor, sınıfımızın büyüklüğü yetersiz kalıyor, okul idaresi ilgisiz kalıyor, çok fazla kağıt israfı oluyor, görüşme ödevlerinde yetkili kişiler öğrencilere yardımcı olmadılar, şeklinde görüş belirtirken; öğrenciler de (1'er öğrenci); çok fazla değerlendirme etkinliği olduğu için sıkılıyor, zamanımız yetersiz kalıyor, bazı arkadaşlar internet çıktılarını olduğu gibi veriyor, ödev sunularını ezberleyerek yapıyoruz ve ailelerimiz maddi yönden sorun çıkartıyor, şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Bu konu ile ilgili olarak öğretmen (1), *"Veliler gerektiği kadar ilgilenmiyorlar. Okul kütüphanesi yeterli düzeyde çalıştırılmıyor, öğrenciler bilgisayardan yararlanamıyorlar."* diyerek görüşünü belirtirken, öğretmen (8) de *"Veliler gerektiği kadar ilgilenmiyorlar, öğrencilerimiz okul kütüphanesinden yararlanamıyorlar, okulumuzda bilgisayarımız yok. Çok iyi çalışan ve imkanları olan öğrenciler iyi bir gelişme gösterirken bu imkanları olmayanlar geride kalıyor."* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bir öğrenci (13) de; *"Bazen bazı şeyleri anlayamıyoruz ve yapamıyoruz. Araştırma ödevleri için kütüphaneye gidiyoruz, ama kaynakları bulamıyoruz. Okulda internet olmadığı için internet kafelere gidiyoruz. Grup çalışmalarında bazen toplanamıyoruz. Bazı arkadaşlarımız görev ve sorumluluklarını yerine getirmiyor."* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırma bulgularına göre anket uygulanan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 90) değerlendirme etkinliği olarak çoktan seçmeli testleri kullandıklarını; bunu takiben eşleştirmeli, kısa cevaplı soruları, yazılı yoklama yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar da öğretmenlerin geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerine daha çok yöneldiklerini saptamışlardır (Çakan, 2004; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007). Özellikle Çakan (2004)'ın yaptığı araştırmada, ilköğretim öğretmenlerinin en sık çoktan seçmeli maddeleri ve bunu takiben yazılı yoklama, sözlü sınavlar (Erdemir, 2007) ve kısa cevaplı maddeleri kullandıklarına ilişkin bulgusu, öğretmenlerin geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerine daha çok yöneldiklerini

göstermektedir. Çakan (2004), Gelbal ve Kelecioğlu, (2007)'nin aksine Zhang ve Burry-Stock (2003)'un ABD'de yaptığı araştırmada ilköğretim kademesinden ortaokul kademesine geçildikçe öğretmenlerin, yazılı yoklama, çoktan seçmeli, kısa cevaplı, doğru-yanlış gibi geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini daha çok kullandıkları ortaya çıkmıştır. Zhang ve Burry-Stock (2003)'un araştırmasında ilköğretim öğretmenlerinin performansa dayalı alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini ortaöğretim öğretmenlerine oranla daha çok yer verdikleri belirlenmiştir. Zhang ve Burry-Stock'un bulgularının aksine; bu araştırmada öğretmen anketlerinden elde edilen bulgular öğretmenlerin daha çok geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullandıkları (%80'dan fazlası), alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerinden rubrik dereceli puanlama anahtarını, öz ve akran değerlendirmesi, grup değerlendirmesi ve kontrol listesi yöntemlerini çok az kullandıkları belirlenmiştir. Araştırmada görüşme yapılan öğretmenlerin hemen hemen tamamı (19 ve 18 öğretmen) proje ve performans görevi yöntemini kullandıklarını; bunu takiben alternatif ölçme-değerlendirme etkinliklerinden öz-değerlendirmeyi, klasik soruları, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı soruları gibi geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerini uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada öğrenci anketlerinden elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin sınıf içinde en çok performans görevini (% 77.9) ve çoktan seçmeli soruları, bunu takiben de soru-cevap, test, araştırma ödevi, ünite değerlendirme soruları, doğru-yanlış, karşılaştırma soruları, görsel sunu, proje, portfolyo ve yazılı yoklama (%70) yöntemlerini; en az ise kontrol listesi, sözlü sunum, kavram haritaları, görüşme ve akran değerlendirmesi (en az uygulanan akran değerlendirmesidir) gibi alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini uyguladıkları belirlenmiştir. Anket verilerinde olduğu gibi, görüşme yapılan öğrenciler (tamamı-21 kişi), öğretmenlerinin en çok proje ve performans değerlendirmelerine yer verdiklerini, bunu takiben öz-değerlendirme, akran değerlendirme yöntemlerini, görüşme tekniğini, klasik soruları, gösteri ve sözlü sunum yaptıklarını; çok azı da ürün dosyası ve kavram haritalarını, ünite sonu değerlendirme sorularını, kontrol listesini, tartışma, araştırma ödevleri gibi uygulamaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Yani görüşme yapılan öğretmenler ile anket uygulanan ve görüşme yapılan öğrencilere göre; öğretmen anket verilerinin aksine, öğretmenler en çok alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaktadırlar. Aslında verilerden elde edilen bulgular daha çok, öğretmenlerin alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerinin yanında geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerine de yer verdiklerini göstermektedir.

Öğretmen ve öğrenci verilerinden elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, öğretmen görüşme verileri ile öğrenci görüşme verilerinin birbiriyle tutarlılık gösterdiği, öğretmen anketlerinden elde edilen verilerle öğrenci anketlerinden elde edilen verilerde ise benzer bulgular olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğrenci anketlerinde ortak görüşler değerlendirildiğinde, öğretmenlerin sıklıkla çoktan seçmeli test yöntemini uyguladıkları belirlenmiştir. Gelbal ve Kelecioğlu (2007)'nin verilerinde olduğu gibi öğretmenlerin, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine yönelik değerlendirme etkinliklerine fazla yer vermedikleri saptanmıştır. Bal'ın (2009) ilköğretim beşinci sınıf matematik öğretmenleriyle yaptığı araştırmada da benzer şekilde çoktan seçmeli testin

en sık kullanılan ölçme araçları arasında olduğu bulunmuştur. Yine benzer şekilde ülkemizde son yıllarda yapılan bazı araştırmaların sonuçları da bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. (Birgin, 2007; Erdemir, 2007; Sarier, 2007; Güven ve Eskitürk, 2007). Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin en çok çoktan seçmeli test yöntemine yönelmelerinin nedeni; hazırlamasındaki kolaylık ve öğrencilerin sınavlardan aldıkları puanları yükseltiyor olması ve SBS (Seviye Belirleme Sınavı) ile OKS (Ortaöğretim Kurumları Sınavı)'lerin çoktan seçmeli olarak yapılmasının öğretmenleri zorlaması olabilir. Öğretmen ile öğrenci görüşmelerindeki bulgularda ise öğretmenlerin değerlendirme yöntemlerinden en çok performans ve proje değerlendirme yöntemlerine yöneldikleri belirlenmiştir. Bu noktada görüşme yapılan öğretmenler öğrencilere göre öğretmenlerin bu alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerine yönelme nedenleri, bu öğretmenlerin öğrenci gelişimi ve kendilerini ifade etmeleri için bu yöntemleri daha uygun bulmaları olabilir. Çünkü performans ve proje görevlerinde öğretmenler, öğrencilerin seviyelerine uygun ödevler vermekle birlikte, ödev seçimini öğrencilerine bıraktıkları için, öğrenciler kendilerini ifade etme ve başarılı oldukları yönleri gösterme olanağı da bulabilmektedirler. Ayrıca diğer bir neden olarak da proje ve performans görevlerinin İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereği uygulanmasının zorunlu kılınması olabilir.

Sosyal bilgiler dersinde alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri uygulanırken karşılaşılan sorun ya da güçlüklerle ilişkin öğretmenlere uygulanan anket verilerine göre öğretmenler en çok; kılavuz kitaplarında konuya yönelik açıklamaların olmaması, etkinliklerin ulusal değer yargılarına, çevre ve bölge şartlarına uygun olmaması, değerlendirme uygulamalarının öğretmenlerin kırtasiye yükünün artmasına neden olması, değerlendirme formlarının çok olması, öğrencilerin çalışma amaçlı okul dışında toplanamamaları, ailelerin çalışmalar ve araştırmalar için çocuklarına gerekli izni vermemeleri ve değerlendirme formlarının öğrencilerce anlaşılabilmesi gibi güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerle yapılan görüşme verilerinde ise öğretmenlerin büyük bir kısmı (16 öğretmen); alternatif ölçme-değerlendirme çalışmalarını uygularken ailelerin bilgisiz ve bilinçsiz kaldığını (anket verilerinde olduğu gibi), okul bilgisayarını ve internetinden öğrencilerin araştırmalar için yararlanamadıklarını, okulun araç-gereç, materyal ve diğer olanaklar açısından yetersiz kaldığını, sınıf dolabının değerlendirme formlarını ve dosya ile evrakları koymak için yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca; öğrencilerin algılama ve anlamada yetersiz oldukları için değerlendirme etkinliklerinde başarısız olduklarını, öz ve akran değerlendirme uygulamalarında öğrencilerin objektif olamadıklarını (Köksal ve diğerleri, 2006), sınıf mevcudunun kalabalık olması nedeniyle değerlendirme uygulamalarında zorlandıklarını, öğrencilerin grup çalışmalarında görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğini, öğrencilerin okul kütüphanesinden yararlanamadıklarını, öğrencilerin ödevleri hazır çıktı olarak getirdiklerini ya da ailelerinin yaptığı ödevleri getirdiklerini, fotokopi ücretlerinin öğrencilerde sorun oluşturduğunu belirterek karşılaştıkları güçlükleri sıralamışlardır. Bununla birlikte öğretmenler alternatif ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygulanırken; ders saatlerinin değerlendirme etkinliklerini uygulamak için yetersiz kalması, bazı değerlendirme etkinliklerinin öğrenci için masraflı olması, internet kaffe ortamlarının

öğrenci davranışlarını olumsuz etkilemesi, sosyal çevrenin zayıf olması nedeniyle nitelikli ödevlerin gelmemesi gibi sorunlarla karşılaşmışlardır. Yine öğretmenler, gezi imkanlarının olmamasının öğrenmeyi olumsuz etkilediğini, okulun araç-gereç ve materyal bakımından (fotokopi makinesi, bilgisayar, projeksiyon) yetersiz kalmasının uygulamaları etkilediğini, alt yapı oluşturulmadan uygulamaya geçilmesinin yetersizlikleri beraberinde getirdiğini, okul kütüphanesinin yetersiz olması ya da öğrencilerin yararlanamamalarının derslerin işlenişini aksattığını, öğrencilerin ödevleri ciddiye almadıkları, zamanında getirmedikleri ya da hiç yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler değerlendirme formlarının çok olduğunu, sınıfın fiziki şartlarının olumsuz olduğunu, değerlendirme ile kağıt israfının çok fazla olduğunu ve öğrencilerin ödev yapımında çok yorulduklarını belirterek karşılaştıkları güçlükleri belirtmişlerdir. Bal'ın (2009) beşinci sınıf matematik dersinde yaptığı araştırmada da benzer şekilde ölçme değerlendirme sürecinde en sık karşılaşılan sorunlar olarak sınıfların kalabalık olması, değerlendirme formlarının çok ve karmaşık olması gibi sorunların yaşandığı ortaya çıkmıştır. Son yıllarda yeni ilköğretim programlarının uygulama süreciyle ilgili olarak yapılan birçok araştırmada (Yaşar, Gültekin, Türkan, Yıldız ve Girmen, 2005; Toptaş, 2006; Korkmaz, 2006; Kartallıoğlu, 2005; Çalık, 2007; Çakan, 2004; Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005) ölçme-değerlendirme etkinliklerinin uygulanmasında zaman sorunu ve bilgilenme eksikliği sorununun yaşandığı belirlenmiştir.

Öğrenci anketlerinden elde edilen bulgulara göre öğretmenler, öğretmen görüşmelerinden elde edilen bulgularda olduğu gibi en çok; ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygulanırken ders saatinin yetmemesi, araştırmalar için okulda internet imkanının olmaması, okul dışında araştırma amaçlı arkadaşlarıyla toplanamamaları, değerlendirme etkinliklerini uygularken çok zaman harcamaları ve gerekli algılama yeterli olmadığı için öğretmenin değerlendirme etkinliklerini uygulamada zorlanması gibi güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler görüşmelerde, öğretmen görüşme ve öğrenci anket verilerindeki bulgularda olduğu gibi; grup çalışmalarında görev ve sorumlulukların yerine getirilmediği, çalışma için okul dışında toplanamadıklarını, araştırma ödevlerinde bilgiye ulaşamadıklarını, okul bilgisayarı ile kütüphanesinden yararlanamadıklarını, öz ve akran değerlendirme etkinliklerinde objektif olamadıklarını, fotokopide sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca, okul araç-gereç ve materyallerinin yetersiz olduğunu, çok fazla değerlendirme etkinliği olduğunu, bu nedenle de sıkıldıklarını, zamanın yetersiz kaldığını ve internet çıktılarını olduğu gibi getiren öğrenciler olduğunu belirterek karşılaştıkları sorunları dile getirmişlerdir. Öğretmen ile öğrenci görüşme ve öğrenci anket verilerini Ünver (2002)'in yaptığı araştırma bulguları desteklemektedir. Ünver (2002) araştırmasında, okullardaki olanakların, sınıf mevcudunun ve ders saatlerinin öğrenci-merkezli öğretimi uygulama ve değerlendirme üzerinde oldukça etkili olduğunu belirterek, alternatif ölçme-değerlendirme etkinliklerinin uygulanmasında yaşanan önemli sorunlar olan okul olanakları, ders saatlerinin yetmemesi ve sınıfların kalabalık olması nedeniyle değerlendirme etkinliklerinin uygulanamaması gibi olumsuzluklar yaşandığı sonucunu ispatlamaktadır.

Öğretmen anket ve görüşme verileri ile öğrenci anket ve görüşme verilerinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde karşılaşılan güçlüklerde tutarlılık olduğu

görülmektedirler. Araştırma sonuçlarının gösterdiği gibi yapılan bu yeni uygulamalar öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre beraberinde pek çok olumsuzluğu da getirmiştir. Literatürden elde edilen bilgilere göre bazı araştırmacılar da yeni programın ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinin uygulanmasında birçok sorunlarla karşılaştığını saptamışlardır. Zimbicki (2007) araştırmasında öğretmenlere verilen eğitimin niteliksizliğinin, alternatif ölçme-değerlendirme etkinliklerindeki uygulamalarda etkili olunmadığını belirtmiştir. Yiğit ve Bak (2005) araştırmalarında; öğretmenlerin ölçme-değerlendirme açısından gerekli bilgilere sahip olmadıklarını (Aykaç ve Başar, 2006), olsalar bile bireysel değerlendirmelerde sorunlar yaşadıklarını belirterek ve bunun temel nedeni olarak da ölçme-değerlendirmelerin çok zaman almasına ve maddi sıkıntılar oluşturmalarına bağladıklarını ifade etmişlerdir. Yiğit ve Bak (2005) ayrıca araştırmalarında; öğrenci etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde zamanın yetersiz kaldığını (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007), değerlendirme araçlarının fazla ve karmaşık olduğunu (Selvi, 2006), uygulamaların kalabalık sınıflarda uygulanmasının zor (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007) hatta mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Yiğit ve Bak araştırmalarında ayrıca; uygulamada kullanılan form sayısının fazla olması, öğrencilerin yapılan uygulama çalışmalarını taşımak, bu çalışmalar için de zaman zaman harcama yapmak zorunda kalmaları, gibi sorunlarla karşılaştığını belirtmişlerdir. Yine sınıfların kalabalık olması nedeniyle yapılan çalışmaların takibinin sıkıntı yaratması, yorum gücü zayıf olan ve algılamada güçlük çeken öğrencilerin aktif öğrencilere uyumda problem yaşamaları (Yücel ve diğerleri, 2005; Karataş, 2006), programın aceleyle getirilmesi nedeniyle gerekli koşulların hazırlanmadan uygulamaya geçilmesi sıraladıkları diğer sorunlardır. Yiğit ve Bak ayrıca araştırmalarında; sınıf mevcutlarının fazla olması nedeniyle bireysel öğrenci farklılıkları dikkate alınarak etkinliklerin yapılamaması, öğrencilerin öğretim sürecinde beklenen aktif katılımlarının sağlanamaması, her öğrencinin bireysel olarak değerlendirilmesinin çok zaman alması, bu yüzden de değerlendirme sürecinin işlevsel olarak yürütülememesi (Aykaç ve Başar, 2006; Aykaç, 2007) ve yeni programla birlikte değerlendirme etkinliklerinin fazlalığı nedeniyle öğretmene daha fazla yük getirilmesi gibi karşılaşılan birçok sorunu belirlemişlerdir. Bununla birlikte Yiğit ve Bak araştırmalarında; okullardaki alt yapı ve olanakların yetersiz olduğu, okullardaki gerekli materyallerin yetersizliği, sınıfların fiziki yapılarının uygun olmaması, okul donanımlarının eksikliği (Çınar ve diğerleri, 2006;), el yazısının zorluğu, ders kitaplarındaki bilgi eksikliği ve programın sınav sistemine uygun olmaması şeklindeki velilerden gelen eleştirilerin olması (Ersoy, 2007) gibi sorunların yaşandığını bulgularıyla ispatlamışlardır. Yine Stone, öğretmenlerin alternatif ölçme-değerlendirme etkinliklerinin zamanı çok tükettiğinden ve sınıf içinde alternatif ölçme-değerlendirmeyi yerine getirmede öğretmenlerin eğitime özgü olamadıklarından dolayı öğrenci düşüncelerinin yeterli değerlendirmelerini yapmadıklarını (Akt; Zimbicki, 2007) belirterek sorunları ortaya koymuştur.

Bu bağlamda alternatif ölçme-değerlendirme etkinliklerinin sınıf içinde uygulanması ya da öğrenciler için sınıf dışında sonradan yapılması için verilen ödevlendirme şekillerinde gerek öğretmenler gerekse öğrenciler, yukarıda belirtildiği gibi birçok olumsuzluklarla karşılaşmaktadırlar. Öğretim ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve bu duruma alışık olmayan öğrenciler için yeni bir uygulama olduğu için, Aykaç (2007)'ın belirttiği gibi en önemlisi de programın aceleyle getirilip,

uygulanmadan önce gerekli hazırlıklar, alt yapı ve olanaklar sağlanmadığı, sınıf mevcutlarındaki fazlalığın düşürülmediği için bu tür sorunların belirmesi olası nedenler olarak sıralanabilir. Değerlendirme için özel sürelerin ayrılmaması, okulların programın gerektirdiği araç-gereç ve materyaller bakımından yetersiz olması bu programın amacına uygun olarak uygulanmasını engellediği söylenebilir. Ayrıca öğrenciler ve veliler de bu konular hakkında yeterince bilgilendirilmedikleri için sorun yaşamaktadırlar. Öğrenci neyi, nasıl yapacağını ve veli çocuğuna hangi konuda nasıl yardım edeceğini anlayamamış durumda bulunmaktadır. Mevcut sistemimizde genellikle bireysel öğrenme sorumluluğu, araştırma, inceleme, grupla etkileşimde bulunma, ortaya bir ürün çıkarma çalışmalarına önem verilmemiş olduğundan, öğrencilerin bu tür çalışmalara yönlendirilmesi de güç olmaktadır (Bümen, 2002,106).

Kaynakça

- Aydın, F. (2005), “Öğretmenlerin alternatif ölçme değerlendirme konusundaki düşünceleri ve uyguladıkları”, H. Kıran (Ed.), *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, s.775-779, Denizli: Anı Yayıncılık.
- Aykaç, N. (2007), “İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 6(22), 46-73.
- Aykaç, N. ve Başar E. (2006, Eylül), “İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim programının değerlendirilmesi”, *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s. 342-361, Muğla: Nobel Yayınları.
- Bağcı, N. (2003), “Öğretim sürecinde öğrenciye ve öğrenim amacına yönelik yeni yaklaşımlar.” *Milli Eğitim Dergisi*, 159. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler> adresinden 4 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., Bıçak, B. (2006), “Alternatif ölçme ve değerlendirme”, *Geleneksel-alternatif ölçme ve değerlendirme öğretmen el kitabı*, Edit. M. Bahar, Z. Nartgün, S. Durmuş, B. Bıçak ve M. Bahar (Ankara: Pegem A Yayınları), s. 49-142.
- Baki, A.ve Birgin, O. (2004), “Alternatif değerlendirme aracı olarak bilgisayar destekli bireysel gelişim dosyası uygulamasından yansımalar: Bir özel durum çalışması”, *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3(3). <http://www.tojet.net> adresinden 29 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- Batdal, G. (2006), “Ölçme ve değerlendirme konusunda ilköğretim dördüncü sınıf öğretmenlerinin yeni programa bakış açıları”, *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s. 85, Muğla: Nobel Yayınları.
- Birgin, O. (2007). “Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme konusundaki okur yazarlık düzeylerinin incelenmesi”, E. Erginer (Edit.), *XVI. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Cilt 3, ss. 498-503, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Koç, K., Doğan, D. (2006), “Okulda performans dayalı değerlendirme: kavram ve uygulama”, *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s.319-320, Muğla Nobel Yayınları.
- Bümen N.T. (2002), *Okulda Çoklu Zeka Kuramı*, Ankara: PegemA Yayınları
- Çakan, M. (2004), “Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları ve yeterli düzeyleri: İlk ve ortaöğretim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 99-114.

- Çalık, S. (2007). "Sınıf öğretmenlerinin yenilenen ilköğretim programlarının ölçme ve değerlendirme süreci hakkındaki düşünceleri üzerine bir araştırma", E. Erginer (Edit.), *XVI. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Cilt 2, ss. 323-330, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çepni, S., Bayrakçeken, S., Yılmaz, A., Yücel, C., Semerci, Ç., Köse, E. ve diğerleri (2007), "Performansların Değerlendirilmesi"s.193.239, *Ölçme ve Değerlendirme*, Edit. S. Çepni ve E. Karip. Ankara: PegemA Yayınları.
- Çınar, O., Teyfur, E. ve Teyfur, M. (2006), "İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ve programı hakkındaki görüşleri", *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(11), 47-64.
- Daniel, L. G. ve King, D. (1998). A knowledge and use of testing and measurement literac of elementary and secondary teachers. *Journal of Educational Research*, 91 (6), 331-344.
- Elharrar, Y. (2006), "Theacher assessment practices and perceptions: The use of alternative assessment within the quebec educational reform" *Doktora Tezi*, Universite du Quebec a Montreal, Canada.
- Erdemir, Z.A. (2007), "İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin ölçme değerlendirme tekniklerinin etkin kullanabilme yeterliklerinin araştırılması", *Yüksek Lisans Tezi*, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Ersoy, A. (2007), "İlköğretim programının (1-5. sınıflar) uygulanmasına ilişkin aile görüşleri." *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2). <http://www.edam.com.tr/kuyeb/trt/makaleozet.asp> adresinden 4 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007), "Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Gözütok, F.D., Akgün Ö.E., Karacaoğlu, Ö.C. (2005), "İlköğretim programlarının öğretmen yeterlikleri açısından değerlendirilmesi", *Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi Yeni ilköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*, Kayseri.
- Güven, B. ve Eskitürk, M. (2007), "Sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmede kullandıkları yöntem ve teknikler", E. Erginer (Edit.), *XVI. Eğitim Bilimleri Kongresi*, Cilt 3, ss. 504-511, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güvenç, H. Açıköz, K.Ü. (2007), "İşbirlikçi Öğrenme ve Kavram Haritalamanın Öğrenme Stratejisi Kullanımı Üzerindeki Etkileri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (1). <http://www.edam.com.tr/kuyeb/trt/makaleozet.asp> adresinden 4 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- İnci, B. (2002), "Tümel (portfolyo) değerlendirme", <http://www.eod.hacettepe.edu.tr/seminerdosyaları> internet adresinden 10 Mayıs 2006 tarihinde alınmıştır.
- Karaca, E., Yurdabakan, İ., Çetin, B., Nartgün, Z., Bıçak, B., Gömleksiz, M. (2008), Performans değerlendirme. B. Bıçak ve S. Erkan, M. Gömleksiz (Editörler). *Eğitimde Ölme ve Değerlendirme* (s.198-223). Ankara: Nobel Yayınları
- Karagöz, D., Tekerek, M., Kaya, N., Azer, H., Alıç, M.D., Yılbat, B. ve diğerleri (2006), *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı* (2. baskı), MEB Yayınları.

- Karakuş, F. (2006), “Sosyal bilgiler öğretiminde yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin akademik başarı, kalıcılık ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi”, *Doktora tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kartallıoğlu, F. (2005), “Yeni ilköğretim programlarının uygulandığı pilot okullardaki öğretmenlerin yeni program ve pilot çalışmalar hakkındaki görüşleri”, Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kıroğlu, K., Akbayık, S., Baki, A., Öztürk, C., Çepni, S., Baysal N. (2006), İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu, ölçme ve değerlendirme. N. Baysal ve K. Kıroğlu (Editör). *Öğretmenler ve öğrenenler için ek açıklamalarla yeni ilköğretim programları*. (s.645). Ankara: PegemA Yayınları.
- Korkmaz, İ. (2006), “Yeni ilköğretim programının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi”, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, Cilt II, ss. 249-260, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Köksal, M.S., Koray, Ö., Özsoy, T., Bağçe, H. ve Koray, A. (2006), “Öğretim materyali geliştirmede portfolyo ve rubrik değerlendirmenin eleştirel ve yaratıcı düşünme üzerine etkisi”, *Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s. 170-171, Muğla: Nobel Yayınları.
- Kutlu, Ö. (2003), “Cumhuriyetin 80. yılında: Ölçme ve değerlendirme”, *Milli Eğitim Dergisi*, 160, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/kutlu> internet adresinden 18 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- Mala, N. ve Gürbültürk, O. (2006, Eylül), İlköğretim 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde “Adım Adım Türkiye Ünitesinin” yapılandırmacı yaklaşıma göre etkililiğinin değerlendirilmesi. Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri, Muğla.
- MEB, 2006, *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, (2. Baskı), Ankara: Saray Matbaacılık.
- Mueller, J. (2005), “Authentic assessment in the classroom and the library media center”, *Library Media Center*, 23(7), 14-18.
- Özden, Y. (2003), *Öğrenme ve Öğretme*, (6. Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C., Tuncel, G. ve Kop, Y. (2005), “Yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı sosyal bilgiler dersi öğretiminde sözlü tarihin kullanılması”, H. Kıran (Ed.), *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, s. 220-224, Denizli: Tubitak Yayınları
- Parmaksız, R.Ş. ve Yanpar, T. (2006), “Alternatif değerlendirme yaklaşımlarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilirliği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 159-172.
- Pratt, A.J. (2005), “Authentic assessment and evaluation: Approaches at the North island distance education school”, *Yüksek Lisans Tezi*, Royal Roads University, Canada.
- Sarıer, Y. (2007), “Altıncı sınıf matematik öğretmenlerinin matematik dersi öğretim programına ilişkin görüşleri”. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Selvi, K. (2006), “İlköğretim programlarının sınıf öğretmeni görüşlerine dayalı olarak değerlendirmesi”, *Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s.18-19, Muğla: Nobel Yayınları.

- Svinicki, M.D. (2004), "Authentic assessment: Testing in reality", *New Directions For Teaching and Learning*, 100, 23-29.
- Szymanski Suan, C ve Haas, M.E. (2005). *Social Studies For the Elementary And Middle Grades A Constructivist Approach*, (2. Baskı), Boston: Allyn and Bacon.
- Toptaş, V. (2006), "İlköğretim matematik dersi (1-5) öğretim programının uygulanmasında sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri", *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, Cilt I, ss.265-273, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tuncel, G. ve Öztürk, C. (2006), "Sosyal bilgiler dersinde rubriklerin etkili kullanımı", *Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s.304-305, Muğla: Nobel Yayınları.
- Tunç, T., Karademir, Z.S., Agalday, M., Merdeşe, H., Talo, H., Koçakoğlu, M. ve diğerleri (2007), *İlköğretim Fen ve Teknoloji 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, (3. baskı), MEB Yayınları.
- Türer, A. (2005), "Milli eğitim bakanlığı araştırma ve geliştirme dairesi tarafından geliştirilen "öğrenci merkezli eğitim uygulama modeli" üzerine bir değerlendirme", *Abece Eğitim ve Ekin Dergisi*, 228, http://public.cumhuriyet.edu.tr/naturer/ogrenci_merkezli.html adresinden 15 Mayıs 2008 tarihinde alınmıştır.
- Ünver, G. (2002), "Öğretmen adaylarının öğrenci-merkezli öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirme becerilerini geliştirme", *Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Warman, J.E. (2002), "Authentic assessment: A systematic review of the research", *Yüksek Lisans Tezi*, University of the Toronto, Canada.
- Yanpar, T. (2005), "Sosyal bilgiler dersinde oluşturmacı yaklaşımda öğrencilerin etkinlik dosyalarını yordayan değişkenler", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (2), 513-526.
- Yanpar Yelken, T. (2006), "İlköğretim sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler dersinde tamamlayıcı değerlendirme yaklaşımları konusundaki görüşleri", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 58-75.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M., Türkan, B., Yıldız, N. (2005), "Yeni ilköğretim programlarının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin hazır bulunuşluk düzeylerinin ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi", *Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Kayseri.
- Yiğit, N. ve Bak, Z. (2005), "Çoklu zeka kuramına göre yapılan planların uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerle yönelik öğretmen görüşleri", H. Kıran (Ed.), *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, s. 798-803, Denizli: Tubitak Yayınları
- Yurdabakan, İ. (2004), "Alternatif değerlendirme yaklaşımları", <http://www.geocities.com/irfanyurdabakan/ALTDEGER.htm> adresinden 14 Ağustos 2006 tarihinde alınmıştır.
- Yücel, C., Karaman, M.K., Batur, Z., Başer, A. ve Karataş, A. (2006), "Yeni öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri ve programın değerlendirilmesi", *Muğla Üniversitesi XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, s. 24-25, Muğla: Nobel Yayınları.

- Zamun, B. (2002), “Çoklu zeka kuramı ve öğretim uygulamaları: öğretme stratejilerinde yeni yaklaşımlar”, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zhang, Z. Ve Burry-Stock, J.A. (2003), “Classroom assessment practices and teachers’ self-perceived assessment skills”, *Applied Measurement Education*, 16 (4), 323-342.
- Zimbicki, D. (2007), “Examining the effects of alternative assessment on student motivation and self- efficacy”, *Doktora Tezi*, Walden University.